

De nieuwe auteurswet:
uitvoerende kunstenaars
beter beschermd

BOEK XI

NIEUWE AUTEURSWET BIEDT UITVOERENDE KUNSTENAARS EEN BETERE BESCHERMING

Sinds 17 april 2014 beschikt België over nieuwe wetgeving op het vlak van het auteursrecht en de naburige rechten. Aanvankelijk stond enkel het samenbrengen van alle geldende regels in het zogenaamde boek XI voorop. Maar, er werden toch ook enkele belangrijke wijzigingen doorgevoerd. Deze komen voornamelijk **de auteurs en de uitvoerende kunstenaars ten goede.**

Met dit artikel richt PlayRight zich tot muzikanten en acteurs. Indien je wil begrijpen wat deze wijzigingen betekenen voor jouw beroepspraktijk, hopen we dat het onderstaande je daarbij kan helpen.

We bespreken hoe de billijke vergoeding wordt aangepast, wat het beter verankerde recht op vergoeding voor doorgifte via de kabel betekent en waarom platenmaatschappijen 20% van hun inkomsten uit oude opnames moeten reserveren voor de sessiemuzikanten die eraan meewerkten.

Vooraleer echter te duiden wat er verandert aan je naburige rechten, leggen we eerst nog eens bondig uit wat die naburige rechten nu eigenlijk zijn en waar ze vandaan komen.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Wat zijn naburige rechten?.....	4
Waar komen naburige rechten vandaan?	6
Welke bescherming bieden naburige rechten?.....	7
Morele rechten	7
Vermogensrechten	7
1. <i>Exclusieve rechten</i>	8
2. <i>Vergoedingsrechten</i>	9
3. <i>Uitzonderingen</i>	11
Wat verandert er met de invoering van Boek XI?	12
1. <i>Uitbreiding van de billijke vergoeding</i>	13
2. <i>Kabelrechten</i>	14
3. <i>Aanvullend vergoeding voor oude muziekopnames</i>	15
4. <i>Het collectief beheer</i>	18
Conclusie	19

Wat zijn naburige rechten?

Muzikanten en acteurs genieten in België sinds 1994 naburige rechten. Dit zijn rechten die je kan vergelijken met auteursrechten. Naburige rechten hebben echter geen betrekking op het **werk** zelf, maar op de **uitvoering** ervan. Waar auteursrechten dus worden toegekend aan zij die een werk creëren, komen de naburige rechten toe aan zij die zorgen voor de uitvoering van een werk. Zonder die uitvoering is er voor vele werken immers geen exploitatie mogelijk.

De meest voor de hand liggende categorie die bijdraagt tot de uitvoering van een werk zijn uiteraard de **uitvoerende kunstenaars**. Daarnaast beschikken echter ook de **producenten** van muziek- en audiovisuele werken, alsook de **omroeporganisaties** over een pakket aan naburige rechten.

Uitvoerende kunstenaars leveren een artistieke prestatie en dragen zo bij tot de uitvoering van een door het auteursrecht beschermd werk. Terwijl de scenarist van een film kan rekenen op auteursrechten, worden de acteurs in de film beschouwd als uitvoerende kunstenaars en genieten ze naburige rechten op hun acteerprestatie. Terwijl de componist van een liedje kan rekenen op het auteursrecht, worden de zangers en muzikanten die het liedje inzingen of inspelen beschouwd als uitvoerende kunstenaars en genieten ze naburige rechten op hun muzikale prestatie. Het criterium om als uitvoerende kunstenaar te worden beschouwd, ligt in het artistieke karakter van de prestatie die je levert. Dansers en circusartiesten worden door de wet ook beschouwd als uitvoerende kunstenaars.

Figuranten, geluidstechnici, artistieke producers, presentatoren, DJ's, cameralieden, setbouwers en visagisten daarentegen vallen buiten de juridische omschrijving van wat een uitvoerend kunstenaar is.

Waar komen naburige rechten vandaan?

Naburige rechten vinden hun oorsprong in de technologische revolutie die de eerste decennia van de 20ste eeuw tekende. De muziekindustrie berustte tot dan toe voornamelijk op de verkoop van bladmuziek, maar zag met de uitvinding van de grammofoon een hoop nieuwe spelers toetreden die het landschap danig hertekenden. Waar het auteursrecht in die tijd reeds internationaal en nationaal in verdragen en wetten was vastgelegd, eisten nieuwe categorieën van belanghebbenden nu een gelijkaardige bescherming. Landen als het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten boden de **platenproducenten** een bescherming met copyright. Italië, Oostenrijk en Duitsland waren eind jaren '30 de eerste landen die **muzikanten** een bescherming boden die aanleunde tegen het auteursrecht.

Door de ontwikkeling van de cinema in diezelfde periode, werden de nieuwe beschermingsvormen al snel ook toegekend aan **acteurs** en **producenten van audiovisuele werken**. Het was echter pas in 1961 dat de naburige rechten op internationaal vlak werden erkend in een verdrag: de Conventie van Rome. En het duurde dan nog tot het begin van de jaren '90 eer België bepalingen over de naburige rechten opnam in zijn wet op het auteursrecht. Het is die wet uit 1994 die recent werd vervangen door Boek XI. Men spreekt over Boek XI omdat ingevolge de herziening het auteursrecht en de naburige rechten integraal onderdeel worden van een omvattend Wetboek van het Economisch Recht bestaande uit meerdere boeken. Auteursrechten en naburige rechten vind je voortaan terug in het elfde boek van die codex.

Welke bescherming bieden naburige rechten?

Naburige rechten bestaan – net zoals auteursrechten – uit morele én vermogensrechten.

Morele rechten

Morele rechten geven je het recht om als uitvoerder bij naam vermeld te worden en om verregaande aanpassingen aan of een beledigend gebruik van jouw prestatie te verbieden. Deze rechten zijn als dusdanig **onoverdraagbaar**. Je kan je ten alle tijden op deze rechten beroepen indien nodig. Niemand kan je ooit verbieden om je morele rechten te laten gelden ten aanzien van je prestatie.

Vermogensrechten

Vermogensrechten geven jou dan weer het alleenrecht om te bepalen of en hoe je prestatie gebruikt wordt. Voor elke exploitatie van jouw prestatie is je voorafgaande toestemming nodig. En als je beslist om de toestemming te geven, dan kan je daar een vergoeding voor vragen en zelfs bijkomende voorwaarden aan koppelen.

In tegenstelling tot de morele rechten zijn de vermogensrechten wél **overdraagbaar**. In plaats van zelf steeds de toestemming voor een welbepaald gebruik te geven, kan je ook het recht overdragen om in jouw naam te beslissen wanneer en onder welke voorwaarden er toestemming wordt gegeven.

Bieden de naburige rechten je dan een totale en allesomvattende controle over je prestaties? Niet echt, er zijn een aantal beperkingen. De belangrijkste beperking is deze in **tijd**.

De bescherming geldt immers slechts voor **50 jaar**. Daarnaast worden ze ook nog beperkt door uitzonderingen en wettelijk geregelde licenties.

De vermogensrechten kunnen in **drie varianten** voorkomen.

1. EXCLUSIEVE RECHTEN

Die geven jou als uitvoerder het recht om ja of neen te zeggen tegen het gebruik van jouw prestatie door derden. Zo heb je als uitvoerende kunstenaar **het recht om te verbieden** dat iemand een opname maakt van je prestatie, en beslis je ook over de wijze(n) waarop je prestatie aan een publiek wordt meegedeeld. Bij het geven van je toestemming kan je dan ook een vergoeding vragen. Maar zoals gezegd bestaat ook de mogelijkheid dat je het recht om de toestemming tot exploitatie te geven overdraagt aan iemand anders.

Dit laatste gebeurt binnen de muzieksector wel vaker. Zo zal een muzikant zijn recht om een reproductie toe te staan veelal **overdragen** aan de platenmaatschappij. Die zal – om een goede exploitatiestrategie uit te bouwen – immers willen beschikken over het recht om bepaalde exploitatiehandelingen zelf uit te voeren of toe te staan, zonder hierbij telkens de individuele en voorafgaande toestemming van alle betrokken muzikanten te moeten bekomen.

Binnen de audiovisuele sector heeft de wet die praktijk zelfs tot regel verheven. Daar bestaat er immers een **vermoeden van overdracht** aan de producent van het audiovisuele werk

van alle rechten die noodzakelijk zijn voor de exploitatie van dat werk. Werk je als acteur mee aan de opname van een film of een televisieserie, dan wordt er vermoed dat je aan de producent het recht hebt overgedragen om in jouw naam alle beslissingen te nemen die te maken hebben met de exploitatie van de opname.

Het is belangrijk dat je als uitvoerende kunstenaar beseft dat je voor het overdragen van deze rechten – zelfs wanneer dit via het vermoeden van overdracht gebeurt – correct moet vergoed worden.

Heb je als muzikant een artiestencontract bij een platenfirma dan kan je de vergoeding voor de overdracht van je rechten in verhouding brengen met de effectieve exploitatieresultaten door het overeenkomen van een royalty. Voor sessiemuzikanten wordt er meestal gewerkt met een eenmalige forfaitaire vergoeding (een **lump sum**). In dat geval wordt er geen rekening gehouden met de effectieve opbrengsten van de opname.

In de audiovisuele sector is een dergelijke lump sum de regel, zelfs voor de bekendere acteurs. Slechts een zeer beperkt aantal grote namen kan voor hun bijdrage aan een audiovisuele productie een vergoeding afdwingen die in verhouding staat tot de werkelijke opbrengsten. Wordt de productie waar je aan meegewerkt hebt een succes, dan zal een forfaitair bedrag slechts een fractie zijn van wat jouw prestatie uiteindelijk waard bleek.

2. VERGOEDINGSRECHTEN

Exclusieve rechten kunnen worden beperkt door een wettelijke regeling, in zoverre dat voor een bepaalde exploitatie je toestemming niet gevraagd moet worden, veelal omdat dit praktisch niet haalbaar zou zijn. De wet voorziet in deze gevallen echter wel een **vergoedingsrecht**.

Het gaat hier bijvoorbeeld om de **billijke vergoeding**. Als muzikant heb je niet het recht om wat men noemt het **secundair gebruik** van je prestatie te verbieden. Dit betekent dat je een handelaar niet kan verbieden om in zijn winkelruimte een radio te plaatsen opdat zijn klanten kunnen genieten van muziek. Zo kan je de lokale scoutsvereniging evenmin verbieden om je muziek te draaien op hun jaarlijkse fuif. Het gaat hier enkel over het gebruik van opnames waar men rechtmatig een **eerste** toegang toe kan hebben omdat ze te koop zijn in de handel of reeds worden uitgezonden door de radio. Secundaire gebruikers moeten in dat geval jouw toestemming niet vragen om je muziek te spelen, maar ze zijn wel verplicht de billijke vergoeding te betalen.

Een tweede voorbeeld van zo'n beperking is het **leenrecht**. Als uitvoerende kunstenaar kan je een bibliotheek niet verbieden om de opnames waaraan je hebt meegewerkt uit te lenen aan haar leden. Maar, in ruil is er een wettelijke regeling voorzien die bibliotheken verplicht om jaarlijks een vergoeding te betalen aan de uitvoerende kunstenaar.

Ook de vergoeding voor de **thuiskopie** is een voorbeeld van een wettelijke licentie waarbij de toestemming van de uitvoerende kunstenaar niet vereist is, maar waarbij er wel wordt voorzien in een vergoeding. Mak je een kopie voor eigen gebruik, moet je hiervoor geen toestemming vragen. In de verkoopprijs van blanco cd's, dvd's en apparaten die het maken van kopieën mogelijk maken, zit een heffing privé-kopie vevat waarmee de betrokken uitvoerende kunstenaars kunnen worden vergoed.

In deze situaties beschik je dus niet langer over een exclusief recht, maar enkel over een **vergoedingsrecht**. In tegenstelling tot de exclusieve rechten zijn deze vergoedingsrechten niet overdraagbaar. Daarenboven wordt het recht op een vergoeding in deze gevallen gekoppeld aan de verplichting om het recht te laten beheren door een erkende beheersvennootschap. In België is het PlayRight die optreedt als beheersvennootschap voor de uitvoerende kunstenaars.

3. DE UITZONDERINGEN

In geval van een uitzondering vervalt het exclusieve recht, én heb je **geen recht op een vergoeding**. Dit geldt voor onder meer het gebruik van prestaties ten behoeve van verslaggeving (het nieuws), de parodie of het maken van reproducties ter illustratie bij lessen in het onderwijs.

Wat verandert er nu met de invoering van Boek XI?

Boek XI is een initiatief van de Minister van Economie Johan Vande Lanotte, die met deze herziening van de wet op het auteursrecht en de naburige rechten **twee grote doelstellingen** voor ogen had. Rekening houdend met het feit dat auteurs en uitvoerende kunstenaars financieel vaak uit de boot vallen wanneer producties veel succes en inkomsten oogsten, streefde hij naar het **versterken van hun juridische positie** . Dit door meer vergoedingsrechten te geven aan auteurs en uitvoerende kunstenaars en deze vergoedingsrechten ook onoverdraagbaar te maken.

Meer vergoedingsrechten betekenen op hun beurt meer activiteit voor de beheersvennootschappen. De tweede grote doelstelling was dan ook **de transparantie in de markt van het auteursrecht en de naburige rechten te verhogen** . Hieronder bespreken we in detail de voornaamste wijzigingen die – met deze doelstellingen voor ogen – werden gerealiseerd voor wat betreft de naburige rechten van de uitvoerende kunstenaar.

Tenzij de minister het expliciet anders bepaalt, treden al deze wijzigingen in werking op 1 januari 2015.

1. UITBREIDING VAN DE BILLIJKE VERGOEDING

Een eerste belangrijke herziening is deze van het systeem van **de billijke vergoeding**. Tot op heden hebben enkel muzikanten recht op deze vergoeding. Boek XI wijzigt een cruciale clause in de huidige wet omdat die de acteurs reeds 20 jaar lang discrimineerde.

Dankzij de wijziging moet **de billijke vergoeding voortaan ook betaald worden voor het gebruik van audiovisuele prestaties**: bijvoorbeeld bij het aanbieden van een televisietoestel in een hotelkamer of gebruik ervan in een winkelruimte. Op deze manier kan een deel van de vergoeding voortaan ook terugvloeien naar de acteurs en muzikanten die betrokken zijn bij audiovisuele opnames die op deze wijze worden meegedeeld. De verplichting van het collectief beheer voor de billijke vergoeding blijft behouden. Je moet dus aangesloten zijn bij een beheersvennootschap om deze vergoeding te kunnen ontvangen.

Naast een uitbreiding van de billijke vergoeding tot audiovisuele prestaties wordt ook **de plaats waar de billijke vergoeding kan geïnd worden uitgebreid tot de werkvloer**. Vandaag de dag betalen bedrijven wel een vergoeding voor muziek op de werkvloer. Alleen slaat deze betaling niet op het secundair gebruik en gebeuren de inningen volledig door de producenten. Enkel artiesten die contractueel een royalty op deze inkomstenbron hebben kunnen afdwingen, krijgen een deel van de vergoeding geïnd voor muziek op de werkvloer. Het merendeel kan echter geen aanspraak maken op deze inkomstenbron. Producenten baseren zich bij het vorderen van deze vergoeding op hun exclusieve recht om de publieke

mededeling toe te staan. Ze stellen dat alle uitvoerende kunstenaars bij contract deze rechten hebben overgedragen.

Hierdoor achten zij zich gemachtigd om de hele vergoeding voor muziek op de werkvloer op te eisen. De nieuwe wet stelt nu echter duidelijk dat muziek op de werkvloer onder de billijke vergoeding valt, waarbij het aandeel van de uitvoerende kunstenaars rechtstreeks door hun beheersvennootschap zal worden geïnd en uitgekeerd.

2. KABELRECHTEN

Een tweede belangrijke herziening betreft de kabelrechten. Een uitvoerende kunstenaar beschikt vandaag reeds over een **exclusief recht op doorgifte via de kabel** van zijn prestaties. In de praktijk zijn er echter weinig uitvoerende kunstenaars die dit exclusieve recht contractueel kunnen vrijwaren. Zowel muziekproducenten als audiovisuele producenten bedingen dat het hen toekomt. Deze laatste worden hierin zelfs gesterkt door het vermoeden van overdracht waarover we eerder spraken. In ruil krijgt de uitvoerende kunstenaar de reeds vermelde, eenmalige *forfaitaire vergoeding*. Deze praktijk ontzegt de uitvoerende artiest echter een eerlijk aandeel in een belangrijke bron van inkomsten. De bedragen die kabelmaatschappijen jaarlijks betalen aan de beheersvennootschappen van producenten lopen in de miljoenen euro's.

Daarom heeft de wetgever beslist dat uitvoerende kunstenaars rechtstreeks een deel moet toekomen van de meerwaarde die hun prestaties genereren met de doorgifte via de kabel, en voert

Boek XI een bijkomend **onoverdraagbaar recht op vergoeding voor doorgifte via de kabel** in.

Het exclusieve recht om de doorgifte via de kabel wel of niet toe te staan blijft behouden als voorheen. Het kan dus nog steeds worden overgedragen aan de producent waardoor die de mogelijkheid behoudt om het werk te exploiteren zonder bij iedere stap de toestemming van de betrokken uitvoerende kunstenaars te moeten vragen.

Maar, als uitvoerende kunstenaar heb je voortaan een vergoedingsrecht dat in verhouding zal staan met de werkelijke exploitatie van jouw prestatie via kabeldoorgifte. En van dat recht op vergoeding kan je geen afstand doen. Niet expliciet (bij overeenkomst), ook niet impliciet via het vermoeden van overdracht. Om dit praktisch vlot te laten verlopen, heeft de wetgever hier het collectief beheer verplicht gesteld en de garantie ingebouwd dat dit collectief beheer voor de uitvoerende kunstenaars ook effectief gebeurt door een beheersvennootschap die hen vertegenwoordigt (en dus bijv. niet via een beheersvennootschap van producenten).

3. AANVULLENDE VERGOEDING VOOR 50 JAAR OUDE MUZIEKOPNAMES

Een derde herziening die we hier in detail bespreken, betreft de **jaarlijkse aanvullende vergoeding voor muziekopnames**. Die vloeit voort uit de **verlenging van de beschermingstermijn** voor muziekopnames.

In 2011 werd door de Europese wetgever beslist dat de beschermingstermijn van de naburige rechten op muziekopnames moest worden opgetrokken **van 50 naar 70 jaar**.

De lidstaten moesten hun wetgevingen daartoe aanpassen, en dat voor 1 november 2013. Met een beetje vertraging zorgt Boek XI er nu ook voor dat deze nieuwe Europese regels worden toegevoegd aan onze wetgeving.

De verlenging gaat gepaard met het recht van de uitvoerende kunstenaar om een bestaand contract met een platenmaatschappij na 50 jaar op te zeggen indien deze laatste de opname niet meer voldoende exploiteert.

Maar, door de verlenging van de beschermingsduur met 20 jaar, ontstaat er ook een tijdelijk probleem. Indien een muzikant heeft deelgenomen aan een opname en zijn exclusieve rechten hierop heeft overgedragen aan de platenmaatschappij in ruil voor een lump sum, dan gaf die vergoeding de platenmaatschappij het recht om over de exclusieve rechten te beschikken gedurende een periode van 50 jaar. De muzikant beschikte immers niet over een langere periode om de rechten over te dragen. Indien die periode nu vandaag wordt verlengd naar 70 jaar, staat de vergoeding die in het verleden werd betaald niet meer in verhouding tot de periode waarover de platenmaatschappij over

de rechten kan beschikken. De platenmaatschappij kan namelijk 20 jaar langer beschikken over de afgestane rechten.

Daarom verkrijgt een muzikant - die zijn 50 jaar naburige rechten op een opname heeft overgedragen aan een platenmaatschappij in ruil voor eenmalige, vaste vergoeding - het recht op een jaarlijkse bijkomende vergoeding van die platenmaatschappij.

De producenten zullen aldus 20% van de opbrengsten van dergelijke opname afstaan aan de betreffende uitvoerende kunstenaar(s), en dit van het 51ste tot en met het 70ste jaar van de beschermingstermijn. De betaling gebeurt niet rechtstreeks aan de betrokken muzikanten.

De wetgever voorziet hier ook weer in het verplicht optreden van een beheersvennootschap die representatief kan optreden in naam van alle muzikanten. Platenmaatschappijen betalen dus jaarlijks een vergoeding aan een fonds dat beheerd wordt door die beheersvennootschap. Bovendien worden ze verplicht om alle informatie te bezorgen die nodig kan zijn om de effectieve uitbetaling aan individuele muzikanten te garanderen.

Let op! Deze regeling is enkel van toepassing op muzikanten die een prestatie hebben geleverd en hun rechten daarop hebben overgedragen in ruil voor een forfaitaire vergoeding. Ze is niet van toepassing op muzikanten die een artiestencontract hebben met de platenfirma en worden vergoed op basis van een royalty-regeling. Deze vergoeding is ook niet verschuldigd in het kader van nieuwe contracten. Indien een muzikant vandaag zijn rechten overdraagt aan een platenmaatschappij, dan zal de vergoeding die daarvoor wordt betaald immers betrekking hebben op een periode van 70 jaren.

4. HET COLLECTIEF BEHEER

Meer vergoedingsrechten voor de uitvoerende kunstenaars en betere rechten voor de auteurs leiden tot meer activiteiten voor de collectieve beheersvennootschappen. In de lijn van verplichtingen die Europa recentelijk oplegde, voert Boek XI daarom ook extra regels in voor de beheersvennootschappen die actief zijn in België.

Eenzijds betreft het hier regels inzake **transparantie**. Zo krijgen de beheersvennootschappen bijzonder veel nieuwe regels inzake hun boekhouding opgelegd, worden ze verplicht om hun leden en de gebruikers beter te informeren en moeten ze snelle en gebruiksvriendelijke klachtenprocedures voorzien voor leden en gebruikers.

Anderzijds gaat het om regels die rechtstreeks de **controle** op de beheersvennootschappen betreffen. Zo voorziet de overheid in een nieuwe instantie (de Dienst Regulering) die moet optreden als scheidsrechter van de markt en een controle- en sanctiebevoegdheid heeft ten aanzien van de tarieven die beheersvennootschappen aan gebruikers opleggen.

Om beheersvennootschappen in de mogelijkheid te stellen om hun nieuwe verplichtingen naar behoren uit te oefenen, voert Boek XI ook verplichtingen in voor derden om de beheersvennootschappen alle informatie te verschaffen die noodzakelijk is om het beheer naar behoren te kunnen uitoefenen. Dit is een grote vooruitgang aangezien PlayRight als beheersvennootschap voor uitvoerende kunstenaars correctere info kan eisen over wie betrokken is bij welke opname, alsook over de exploitatie van de prestaties door leden aangegeven.

Alhoewel de nieuwe auteurswet grotendeels gelijkloopt met de wet van 1994, werden toch enkele cruciale bepalingen gewijzigd of toegevoegd. Dit gebeurde met de versteviging van de positie van de uitvoerende kunstenaar en de auteur voor ogen. Met onder meer de invoering van een nieuw vergoedingsrecht voor doorgifte via de kabel, een versteviging van de bestaande vergoedingsrechten en een uitbreiding van het verplicht optreden van de eigen beheersvennootschap, heeft deze wet die doelstelling zonder twijfel behaald.

Dit neemt niet weg dat in de toekomst blijvend werk zal moeten worden gemaakt van een verbetering van de positie van de uitvoerende kunstenaar, voornamelijk voor wat betreft de exploitatie van hun prestaties in een digitaal landschap. PlayRight blijft dan ook – samen met haar zustervennootschappen in het buitenland – verder samenwerken met alle spelers op het terrein om uitvoerende kunstenaars te geven waar ze recht op hebben.

Meer weten?

Heb je nog specifieke vragen met betrekking tot de nieuwe wettelijke regeling, stuur dan een mailtje naar plus@playright.be !

Meer informatie over PlayRight zelf en hoe we werken

vind je via www.playright.be

Like us op www.facebook.com/PlayRight.be en volg ons via [LinkedIn](#),

zo blijf je op de hoogte van het laatste nieuws!

PlayRight cvba | scri

Belgicalaan 14 | Boulevard Belgica 14

1080 Brussel | 1080 Bruxelles

Email: Info@playright.be - T +32 (0)2/421 53 41